

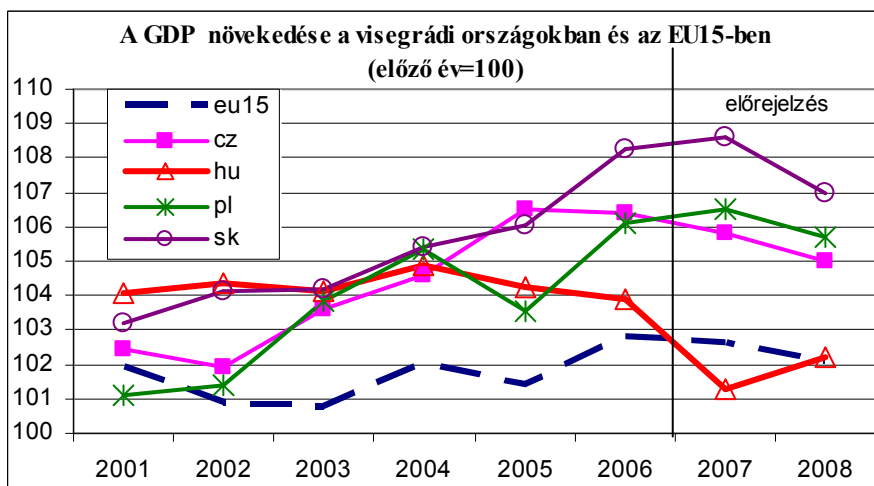
Palócz Éva

2007: a javuló államháztartás és a tovább romló reálgazdaság éve

A címet a két évvel ezelőtti Politikai évkönyvben megjelent cikkemből kölcsönöztem, csupán megfordítottam az értékelést. A 2005. évet elemezve ugyanis: „2005: a javuló reálgazdaság és a tovább romló államháztartás éve” címet adtam. Pedig 2006 elején, az akkori cikk leadásának az idején, még csak sejtettük, de nem tudhattuk bizonyosan, milyen hatalmas hiányt fog felhalmozni az államháztartás 2006. első felében, és ez mennyire drasztikus kiigazításhoz fog vezetni 2006 derekától, a választások után.

Nos, a tavalyi évet ennek az összefüggésnek a megfordulása jellemezte. Az államháztartás egyensúlya számottevően javult, ezért azonban óriási árat fizetett a gazdaság: a növekedés ütem 11 éve nem látott mélységbe, 1,3%-ra zuhant. Utoljára 1996-ban, a Bokros csomag bevezetését követő évben volt pontosan ekkora, mindössze 1,3%-os a gazdasági növekedés. Nagy különbség azonban a két év között, hogy 1996-ban még éppenhogy csak túlvoltunk a gazdasági átmenet nehéz évein, a 2007. évi 1,3%-os növekedés azonban egy viszonylag gyors, bár már folyamatosan mérséklődő növekedést fogott vissza (2006-ban még 3,9%-os volt a növekedés).

Kétségtelen, hogy a magyar gazdaság növekedése már a kiigazítást megelőzően is folyamatosan lassult, s még feltűnőbb a lassulás a többi visegrádi ország gazdaságának gyorsuló bővüléséhez képest. Míg 2001-ben még a magyar gazdaság produkálta a legmagasabb növekedési rátát a régióban, s az EU(15) régi tagországai átlagos növekedésének bő kétszeresét érte el, addig 2003-tól ez a kedvező pozíciója előbb csak lemorzsolódásnak indult, majd pozíciója egyre romlott. 2005-ben még megelőzte Lengyelországot (Csehország és Szlovákia gazdasága ekkor már 6-7%-kal bővült), majd 2006-ban végképp a növekedési rangsor utolsó helyére szorult. 2007-ben pedig – jórészt a kedvező külgazdasági konjunktúra következtében – a visegrádi országok gazdasági növekedése már elérte a 6-9%-ot, s a magyar 1,3%-os növekedés ennek fényében különösen kiábrándító. Az elmúlt években rakétasebességgel bővülő szlovák gazdaság növekedése 2007-ben valószínűleg meghaladta a 9%-ot, a már több éve kiegyensúlyozott tempóban növekvő cseh és az utóbbi években erőre kapott lengyel gazdaság növekedése pedig 6,1%-ot tett ki. De nem csak a hozzánk hasonló fejlettségű országok növekedése szárnyalta túl a magyarét, hanem az Európai Unió régi tagországaié is: az EU(15), azaz a régi tagországok növekedése tavaly 2,7%-os volt, több mint a duplája a magyarénak.

A gazdasági növekedés lefékeződése Magyarországon túlnyomórészt az államháztartási kiigazítási program következménye volt, amely számos csatornán keresztül fékezte a gazdaság bővülését, mind a keresleti, mind a termelési oldalon. Egyrészt a béreket terhelő növekvő elvonások következtében csökkenő reálbérek mérsékeltek a *magánfogyasztást*, amely a GDP felhasználási oldalának a legnagyobb súlyú komponense. Másrészt, az *állami beruházások* visszaesése közvetlenül is csökkentette a beruházások növekedését, közvetve pedig mindazon ágazatok teljesítményét is visszafogta, amelyek ezekbe a fejlesztésekbe, mint beszállítók vettek részt, elsősorban az építőiparét, de más érintett ágazat kibocsátását is. Harmadrészt, pedig az állami szolgáltatások, egészségügy, oktatás, közigazgatás termelésének az ezekre költött állami kiadások csökkentése következtében szintén visszaesett. Továbbá, az erőteljesen *megemelkedett adóterhek*, akár a vállalati különadóra, akár a foglalkoztatást terhelő adókra gondolunk, visszafogták a versenyszféra beruházási aktivitását is, s különösen kedvezőtlenül hatottak a kisebb vállalkozásokra, amelyeknél ráadásul a kétségtelenül jellemző adóelkerülést az APEH egyre nagyobb szigorral bünteti. A magas elvonások és a kiszámíthatatlan adópolitika rontotta az ország tőkevonzó képességét, kevesebb külföldi vállalat választja Magyarországot tőkeberuházásai telephelyéül, sőt az életképes belföldi vállalatok is egyre nagyobb számban hagyják el az országot, s keresnek helyet gazdasági tevékenységüknek a környező országokban.

Fel kell tenni persze a kérdést: ha az állami kiadások visszaesése ilyen mértékű romlást okozott a gazdaság teljesítményében, akkor a megelőző években, amikor az állam számolatlanul költötte a pénzt, miért nem volt sokkal dinamikusabb a magyar növekedés, miért volt már akkor is jellemző a magyar relatív pozíciók romlása a térségben. A válasz az elmúlt éveket jellemző gazdaságpolitika *következetlenségében* keresendő: a 2002-2003. évi felelőtlen béremeléseket követő bérvisszafogás, az államháztartási hiány csökkentésére irányuló be nem tartott ígérek több éven keresztül, a hiteltelen adócsökkentési és a feltartóztathatatlanul növekvő államháztartási hiány miatti magas kamatok mind-mind olyan kiszámíthatatlan gazdaságpolitikai feltételeket teremtettek, amelyek nem kedveznek a gazdaság növekedésének, a fejlesztésről döntést hozók bizalmának. Az elmúlt évek fiskális politikája tehát – nem meglepő módon - kétszer is rontotta a magyar gazdasági szereplők esélyeit. Akkor is, amikor nőtt a hiány, és akkor is, amikor hirtelen csökkenni kezdett. A magyar államháztartási hiány 2006. évi óriási mértéke ugyanis nem engedte meg, hogy a fiskális kiigazítás fokozatosan, a gazdaság számára kisebb áldozatokkal járó módon menjen végbe.

Mindezen közvetlen hatások mellett van a kiigazítási programnak egy áttételes, de legalább ennyire kedvezőtlen hatása: a sokféle megszorítás hatására a gazdaság egészen erősen depresszív hangulat lett úrrá, amely részben a konkrét nehézségekkel, részben pedig a bizalom hiányával, a becsapottság érzésével magyarázható. Nem csak az a probléma tehát, hogy a magyar vállalatokra egyszerre annyi teher zúdult, amelyet még egy erősebb gazdaság is nehezen tudni elviselni, hanem hogy nem voltak felkészítve/felkészülve mindarra, ami 2006 nyaratól következett. Érdemes ehhez ideidézni a Pénzügyminisztérium 2005. novemberében kiosztott sajtóanyagának első bekezdését:

A 2006. évi költségvetés egy fejlődő gazdaság költségvetése, amely növekvő jólétet és nagyobb biztonságot nyújt a családoknak....Megkezdődik az emberek, a vállalkozások adóterheinek a csökkentése, intézkedések sora szolgálja az állam olcsóbb és hatékonyabb működését, a közszolgáltatások színvonalának emelését, a közpénzek igazságosabb felhasználását. Növekvő, versenyképes gazdaság, csökkenő adók, hatékonyabb, olcsóbb állam, igazságosabb elosztás – ezek a 2006. évi költségvetés fő célkitűzései.

2005. végén a kormány prognózisa 2007-re 4% körüli gazdasági növekedést, 3%-os inflációt és 6,7%-os munkanélküliségi rátát jelzett előre. Ma már tudjuk, hogy a növekedés 1,3, az infláció 8, a munkanélküliségi ráta pedig 7,6%-ot tett ki. 2005. végén az államháztartás várható hiányát a kormány 2006-ra a GDP 4,7%-ában, 2007-re a GDP 3,5-4,3%-ában jelölte meg. Nos, 2006-ban a költségvetési deficitet az év második felétől bevezetett drasztikus hiánycsökkentő lépések következtében sikerült a GDP 9,2%-ára leszorítani (ezek nélkül 10% felett lett volna), s 2007-ben a hiány feltehetőleg a GDP 5,8-6%-át tette ki (az önkormányzatok hiányának adatát még nem ismerjük).

A kiigazítás reálgazdasági hatásai

E cikk írásakor a GDP tavalyi növekedésének összetevőinek részletes adatai még nem állnak rendelkezésre, de a részadatok alapján már viszonylag pontos becslést lehet adni.

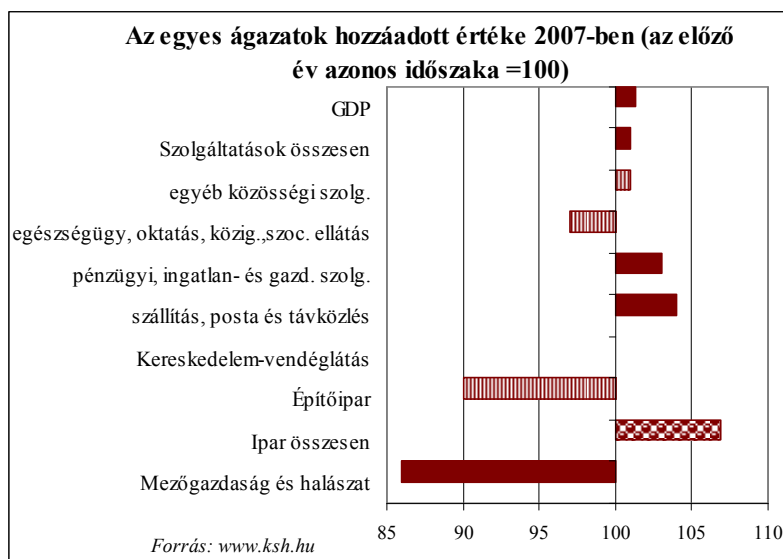
A *lakosság fogyasztása* 2007-ben feltehetőleg 2% körüli mértékben csökkent, ami jelentősen visszavetette a GDP növekedését, mivel a GDP majdnem kétharmadát kitevő tényezőről van szó. Az alkalmazottak bruttó 8%-os keresetnövekedését – az adóelvonások számottevő emelkedése következtében – a nettó keresetek mindössze 2,8%-os emelkedése kísérte. A 8%-os fogyasztói árindex mellett ez a keresetek reálértékének majdnem 5%-os csökkenését jelentette. A teljes lakossági jövedelmek feltehetőleg ennél kisebb mértékben csökkentek, mivel az egyéb jövedelemelemek reálértéke (pl. a háztartások vállalakozói jövedelme) kissé emelkedhetett. Eközben tovább csökkentek a lakosság pénzügyi megtakarításai, ami különösen azért aggasztó a háztartások pénzügyi stabilitása szempontjából, mert a gyors eladósodás most már majdnem kizárólag külföldi devizákban történik. Ez erősen növeli a lakosságnak az árfolyam változásaival szembeni veszélyeztetettségét, s – az eladósodottsági rátával együtt – egy időzített bombát rejt magában.

Az összes *beruházás* volumene az év első háromnegyedében stagnált, s feltehetőleg nagyjából ez volt jellemző az utolsó negyedre. A versenyszféra beruházásai ugyan 2007-ben emelkedésnek indultak, ez azonban éppen csak arra volt elegendő, hogy többé-kevésbé kompenzálják az állami szektor fejlesztési kiadásainak a zuhanását. A lakosság ingatlan-beruházásai is nagyjából szinten maradhattak, legfeljebb enyhén csökkenhettek, legalábbis erre utalnak a lakásépítések engedélyezésének, valamint a lakosság lakásépítési hitelfelvételének az adatai.

A gazdasági növekedés lényegében egyetlen húzóerejét 2007-ben az *export* jelentette. A kivételesen kedvező külgazdasági konjunktúra körülményei között a magyar áruexport volumene mintegy 15%-kal tudott emelkedni, miközben az import csupán 12%-kal nőtt. Különösen gyorsan emelkedett a kivitel az EU-átlagánál jóval gyorsabban bővülő újonnan csatlakozó országokba. A szolgáltatások külkereskedelmének teljesítménye már nem volt ennyire kiváló, főként a beutazó idegenforgalom növekedését jócskán meghaladó kiutazási dinamika következtében. Összességében azonban a GDP szerinti nettó export mutatói jelentősen felfelé húzták a GDP-t. Amennyiben az export teljesítménye nem lett volna ilyen kimagasló, a GDP 2007-ben akár csökkenhetett is volna, ami főként az idei évre vonatkozóan intő jel, mivel az EU-országok többségében idén a tavalyinál lassabb bővülést prognosztizálnak az előrejelzők.

A GDP termelési oldalán az *ipari* termelés export húzta gyors növekedése mentette meg a GDP-t a csökkenéstől. A *mezőgazdaság* hozzáadott értéke ugyanis feltehetőleg mintegy 15%-kal csökkent. Ez az egyetlen tényező, amely nem a kiigazítással van kapcsolatban, mivel az agrárium csökkenő termelését a különösen rossz időjárási viszonyok határozták meg. Az *építőipar* mintegy 10%-os visszaesését azonban már elsősorban az állami infrastrukturális beruházások csökkenése okozta, amely az elmúlt években az építőipar fő megrendelőjévé

vált. A magánszolgáltatások volumene – kereskedelem, hírközlés, távközlés, szállítás, pénzügyek – kb. 1,5%-kal növekedett. Ezen belül a kereskedelem és vendéglátás teljesítménye – a lakossági fogyasztás csökkentésével párhuzamosan – csökkent, a távközlési és a szállítási ágazat továbbra is viszonylag jól teljesít. Hangsúlyozni kell, hogy ez a viszonylag jó teljesítmény csak egy stagnáláshoz közeli gazdaságban tekinthető jónak, mivel dinamikusabb növekedés esetén ennek akár a többszöröse is lehetett volna.

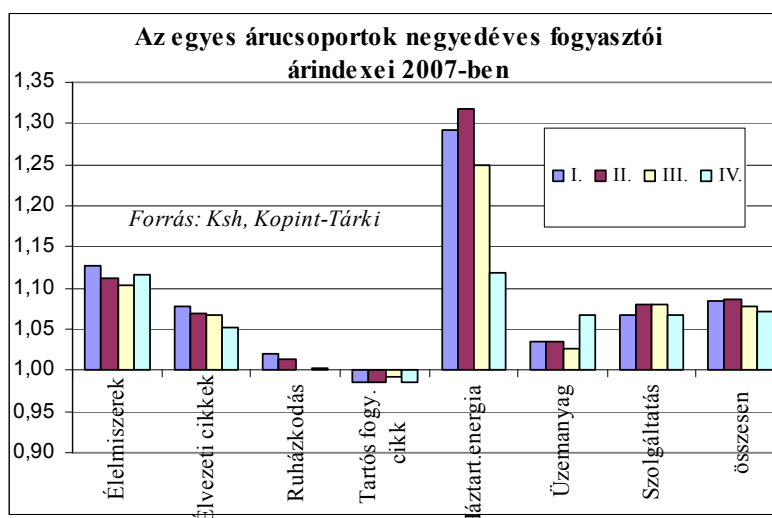
A GDP termelésének a növekedését jelentős mértékben visszafogta az állami szolgáltatások – egészségügy, oktatás, közigazgatás – volumenének a csökkenése. Ezen belül is elsősorban az egészségügy teljesítménye esett vissza. Csökkent az orvos-beteg találkozások és az orvosi beavatkozások száma is, s csökkent a kórházi ellátási napok száma is. Nem tisztünk eldönteni, hogy ezek a látogatások valóban „feleslegesek” voltak-e, ahogyan az a kormányzati kommunikációban szerepel, s a kórházi ágyszám-leépítések módjának értékelése is túlmenne ennek a cikknek a keretein. Mindenesetre a tavalyi évben az egészségügy átalakítását a rossz kommunikáció, a kapkodás (kórházak bezárásáról szóló döntések, majd azok visszavonása) és az átgondolatlanság jellemezte. Az egészségügyben 2007-ben történtek nagyon sokat rontottak a több-pénztáros egészségügyi rendszer elfogadtatásának is, mivel az egészségügyi reformot az eddigi átalakításokkal alapvetően elégedetlen lakossággal (és orvos-társadalommal) kell elfogadtatni.

A *munkanélküliség* 2007. elején még valamelyest csökkent, amiből úgy látszott, hogy az állami szférából elbocsátott munkaerőt a versenyszféra fel tudja szívni, s még pótlólagos munkahelyeket is képes teremteni. Az év közepétől azonban a munkanélküliségi ráta viszonylag gyors emelkedésnek, a foglalkoztatási arány pedig csökkenésnek indult. A romló tendencia elsősorban a versenyszféra foglalkoztatási potenciáljának a romlásával függ össze. Ami az alkalmazottak számát illeti (ez szűkebb kategória, mint a foglalkoztatottaké), a versenyszektorban stagnált, a közszektorban pedig 1%-kal csökkent 2007-ben az alkalmazott munkaerő száma. A közszektorban alkalmazottak számának a csökkenése önmagában jó hírnek tekinthető, hiszen az elmúlt évben túlbujánzott állami alkalmazás visszaszorítása kezdetének lehet a jele. Kevésbé jó hír, azonban, hogy a versenyszféra nem tudta (illetve a magas elvonások miatt) nem akarta növelni az alkalmazottak számát, emiatt az amúgyis alacsony foglalkoztatotti arány ismét romlani kezdett.

Emelkedő infláció

A kiigazítás ára 2007-ben nem csak a reálgazdaság lefékeződő dinamikája, hanem az infláció ismételt felpörgése volt. Az energiaárak és egyéb szabályozott árak 2006. nyári, majd 2007. eleji jelentős emelése, valamint a kedvezményes ÁFA kulcs 15-ről 20%-ra emelése 2006. szeptemberében összességében kb. 3-3,5 százalékponttal megnövelték a fogyasztói árindexet 2007-ben, amely így éves szinten elérte a 8%-ot.

Az energiaárak 2007-ben mintegy 25%-kal voltak magasabbak, mint az előző évben, amiben kezdetben túlnyomórészt az energiaárak hatósági áremelése játszott szerepet. Ennek célja a költségvetésnek az ártámogatási kiadásoktól való mentesítése volt. Az év utolsó harmadában már – a bázishatás miatt – az energiaárak visszaállhattak volna egy alacsony emelkedési pályára, ekkor azonban már egyre jobban éreztette hatását a világpiaci olaj- és energiaárak meredek emelkedésének a hatása, ami az év végén is fenntartotta a 10% körüli árindexet ebben az árucsoportban.

Hasonló történt az élelmiszerárakkal. A kezdeti lökést az élelmiszer-árindex emelkedésének a kedvezményes ÁFA-kulcs 2006. szeptemberi emelése jelentette, erre viszont hamarosan ráerakodott a belföldi rossz időjárási viszonyok miatti áremelkedés, ami főként a zöldség- és gyümölcs árakban éreztette a hatását, valamint a világpiaci élelmiszerárak emelkedése, amely elsősorban a gabonafélék árát nyomta fel. A sokféle belföldi és külföldi, egyszeri és tartós, kormányzati és versenypiaci költségoldali árnyomás tartósan magasán tartotta, és az év közepétől nem engedte csökkenni a fogyasztói árindexet, amire pedig lett volna esély, kedvezőbb küldő áralakító körülmények között. Kifejezetten az alacsonyabb inflációs várakozásokat támasztotta alá a reálbérek csökkenése, ami a belföldi kereslet fékezésén keresztül valóban kifejtette az inflációt csillapító hatását, a kereslettől független, egyéb – időjárási és világpiaci – tényezők azonban felülírták ezt a hatást.

A monetáris politika mozgásteré

Az alacsony növekedés és a magas infláció kedvezőtlen kombinációja különösen nehéz feladat elé állította a monetáris politikát. Az inflációs célkövetésen alapuló rendszerben a monetáris politika legfőbb célja az árstabilitás megteremtése, s ennek legfőbb eszköze a kamatpolitika: ha a jegybank inflációs előrejelzése az árindex emelkedését, vagy nem megfelelő csökkenését jelzi előre, akkor a megfelelő kamatpolitikával, példánkban a kamatok emelésével gondoskodik a Monetáris Tanács az infláció féken tartásáról.

Ha az inflációs veszély a gazdaság túlfűtöttségéből, a túlságosan gyorsan növekvő belföldi keresletből táplálkozik, akkor a kamatok emelése valóban adekvát válasz a problémára, mivel az egyszerre szolgálja az infláció csökkentését és a gazdaság lehűtését.

Magyarországon azonban, mint láttuk, a túlságosan lassú növekedés két ok miatt is magas inflációval párosul. Egyrészt az államháztartási hiány letörése, amely a gazdaság lassabb növekedéshez is vezetett, részben éppen az infláció növelésének az árán valósult meg. Másrészt, mint láttuk, külső és a fiskális politikától független okok is szerepet játszottak az infláció magas szinten maradásában. Ilyen körülmények között az egyik bajra felírt orvosság kedvezőtlen hatással jár a másik bajra. A kamatok emelése hozzájárulhat ugyanis az infláció mérsékléséhez, bár, tegyük hozzá, hatása a külső sokkok által indukált infláció esetén sokkal korlátozottabb, mint a belső túlfűtöttségéből származó infláció nyomás leküzdésében. A magas kamatok ugyanakkor fékezik a gazdasági növekedés ütemét, mivel drágítják a beruházási hiteleket.

Kézenfekvő lett volna ilyen körülmények között lazítani a monetáris kondíciókon (s ezzel közvetve ösztönözni a növekedést), ez azonban feltehetőleg csak rövidtávon lett volna eredményes. Magyarország, a magas adósságállomány következtében, ugyanis erősen függ a külföldi befektetők bizalmától, azaz attól, hogy e befektetők eléggé hitelesnek tekintik-e a jegybank monetáris politikáját és az inflációs célkitűzések betartását. Ettől függ, hogy a külföldi intézményes befektetők hajlandóak-e, s ha igen, milyen áron, finanszírozni a magyar adósságállományt és a folyamatosan újratermelődő államháztartási hiányt.

A majdnem stagnáló gazdaság és a magas infláció kombinációjára (amelyet a szakirodalom stagflációnak nevez) a monetáris politika nem képes optimális választ adni. A problémát tovább súlyosbítja, hogy az ilyen esetekben megoldási lehetőségként adódó egyéb gazdaságösztönző eszközök is rendkívül korlátosak, mivel az államháztartási hiány csökkentésének a szükségessége nem, vagy alig teszi lehetővé, hogy a gazdaság növekedésének támogatását a gazdaságpolitika állami forrásokból (például adócsökkentéssel) finanszírozza.

A költségvetés pozíciója

Tavalyi évet az államháztartási hiány meredek csökkenése jellemezte. A 2006. évi 9,2%-os, világméreteken szinte egyedálló hiány 2,7-re a GP 6%-ára, vagy akár az alá esett vissza. A pontos mérték csak hónapok múlva lesz ismert, mert ma még nem áll rendelkezésre információ az önkormányzatok pénzügyi pozíciójáról. Nincs kizárva, hogy e téren még érheti meglepetés a szakértőket, mert a szórványos hírek a helyi önkormányzatok erőteljes eladósodásáról, bevételeiket jócskán meghaladó kiadásaikról szólnak, amelyeket a ma igen divatosá vált kötvénykibocsátásokkal próbálnak meg fedezni, ami hosszú távon igen veszélyes folyamatnak tűnik.

Mindenestre a központi kormányzat pénzforgalmi hiánya (ideértve a társadalombiztosítást is) 2007-ben mintegy 310 milliárd forinttal kisebb volt 2006-ban, mint az előző évben. A deficit csökkenését elsősorban a bevételek meredek emelkedése tette lehetővé. Csupán az adók megemlése, illetve új adók bevezetése révén kb. 550 milliárd forint plusz bevétel folyt be a költségvetésbe. Majdnem kétszáz milliárd többletbevétel származott a vállalatokra és a háztartásokra kivetett ún. különadóból (ebből a vállalati ún. szolidaritási adóból 180, a lakossági különadóból 20 milliárd forint). A társadalombiztosítás plusz bevétele a járulékok emelése következtében meghaladta a 205 milliárd forintot, s a személyi jövedelemadóból befolyt bevételek is kb. 100 milliárd forinttal voltak magasabbak a jövedelmek alakulása által várhatónál.

Csökkenek az államháztartás kiadásai is, de nem a szükséges mértékben. Számottevő megtakarítás egyedül az *egészségügyben* keletkezett, itt a kiadások folyó áron majdnem 70 milliárd forinttal (5%-kal) elmaradtak az előző évitől, ami reálértéken 12%-os csökkenést jelent. A megtakarítás elsősorban a gyógyszerkasszájánál és a gyógyászati segédeszközök finanszírozásában keletkezett, de csökkent a táppénzkiadások összege is. Ami a gyógyszerkasszáját illeti, pozitív fordulat, hogy sikerült megállítani a kiadásoknak az elmúlt 5 évben folyamatos és feltartóztathatatlan növekedését, s a gyógyszerek felírásánál is érvényesíteni a takarékoság és az optimalizálás szempontjait.

A központi költségvetés kiadásai nagyjából szinten maradtak az előző évhez képest, miközben a bevételek majdnem 500 milliárd forinttal emelkedtek. Ami ezen belül a kiadásokat illeti, a központi költségvetési szervek jelentősen, a kiadási adatok alapján kb. 350 milliárd forinttal túllépték az éves előirányzatot. A rendelkezésre álló adatokból azonban nem állapítható meg pontosan a tényleges túlköltekezés mértéke, mivel a bruttó elszámolás miatt nem tudható, mekkora részt tesz ki a fejezetek közötti átcsoportosítás (amely mind az átadó, mind az átvevő költségvetési szerv mérlegében megjelenik, tehát egyfajta halmozódást eredményez) és az államháztartáson kívülre átadott pénzeszközök miatti többletkiadás, és mekkora a tényleges túlköltés. A jelenlegi költségvetési elszámolási rendszer tehát nem teszi lehetővé a kiadási adatok körüli tisztánlátást, ami az egyes tárcák elszámoltathatóságának az egyik fő akadálya. Becslések szerint a költségvetési szervek tényleges túlköltése 150-200 milliárd forint körül lehetett. De ha ennél pár tízmilliárddal kevesebb is volt, mindenképpen azt jelzi, hogy a költségvetésben nem érvényesült kellő mértékben az elvárható takarékoság, s amint bizonyossá vált, hogy az adóbevételek meghaladják a vártat, az állami szervek jelentős költekezésbe kezdtek.

Az év értékelése

Ha azt mondjuk, hogy a magyar gazdaság növekedése 2007-ben mélyponton volt, ez a kijelentés még akár némi optimizmust is sugározhat, hiszen azt jelzi: ennél rosszabb már nem lehet. S valóban, abban lényegében konszenzus van a szakértők között, hogy a 2008. évi növekedés az előző évinél magasabb lesz. A kérdés azonban az, hogy a kiigazítási program legnehezebb része után, a magyar gazdaság viszonylag hamar, néhány év alatt visszatérhet-e a közép-hosszú távon potenciálisnak nevezett 4% körüli növekedési ütemhez, vagy egy tartósan alacsony, versenytársainktól elmaradó ütemű növekedésre kell felkészülnünk.

A 2006. évi kiigazítási program fiskális szempontból eddig elérte a célját, ami a legégetőbb probléma, az államháztartási hiány csökkentését illeti, sőt a hiány még az igen ambiciózus előirányzatnál is nagyobb mértékben csökkent. Kérdés, azonban, hogy a reálgazdasági áldozat arányban volt-e ezzel a fiskális eredménnyel, a gazdaság radikális lehütése nem indított-e el egy olyan kedvezőtlen folyamatot, amely tartósan alacsony növekedést okozhat. A választ erre a kérdésre 2008-ban és a következő években fogjuk megtudni, mindenesetre számos jel arra mutat, hogy 2007-ben nem csak átmeneti gyengélkedés lett úrrá a gazdaságon, amely a megfelelő keserű pirula bevitelével egyszerűen elmúlik. Az elmúlt évek gazdaságszerkezeti torzulásait ugyanis, amelyet a gazdaságban az állam túlságosan nagy súlya jellemzett, csak nagyon lassan lehet orvosolni, s kérdés, hogy a most már nem az állami megrendeléseken csüngő magángazdaság milyen gyorsan tud erőre kapni. A magas adókkal sújtott magángazdaságban ma még nagyfokú bizonytalanság uralkodik, kevés a vállalati beruházás, csökken a foglalkoztatás, és jottányit sem javult az oktatás és szakképzés alkalmazkodása a gazdaság munkaerő-igényéhez. Féltő tehát, hogy a lanyhuló külföldi konjunktúra mérsékelni fogja az export növekedési ütemét, s mivel ezzel párhuzamosan a belföldi kereslet várhatóan idén is alig nő, 2008-ban alig jobb évet várhatunk, mint a tavalyi.